Naslov originala
C. C. Humphreys
A PLACE CALLED ARMAGEDDON

Sourcebooks Inc., 2012

Copyright © C. C. Humphreys 2012
Tranlsation Copyright © 2025 za srpski jezik,
Valkira izdavaštvo

K.K.Hamfriz

Grad zvani Armagedon

Konstantinopolj 1453.

Prevela: Anastasja Stanišić

Valkira
Izdavaštvo

Alanu Istmanu

I sabra ih na mesto koje se jevrejski zove Armagedon.

Otkrovenje, 16:16

DRAMATIS PERSONAE

Grci

Gregor Laskaris (poznat i kao Zoran Ragužanin i Rinotmet)
Teon Laskaris
Sofija Laskaris
Takos Laskaris
Minerva Laskaris
Konstantin Paleolog, car
Teofil Paleolog, Konstantinov rođak
Georgije Sfrances, istoričar
Teodor Karistenski, carski lukonoša
Flatenelas, pomorski kapetan
Luka Notaras, veliki vojvoda
Atina, sluškinja

Turci

Lejla, čarobnica
Mehmet Osvajač, turski sultan
Hamza-beg, savetnik
Ahmed, seljak
Abal, Ahmedova kći
Zaganos-paša
Džandarli Halil, veliki vezir
Baltaoglu-beg, admiral
Rašid, bašibozuk
Faruk, buljukbaša
Aksemsedin, imam
Isak-paša
Karadža-paša

Đenovljani

Đovani (ili Đan) Đustinijani Longo, ’Zapovednik’, vođa odbrane
Enco Sicilijanac
Amir Sirijac
Bastoni, pomorski kapetan
Bartolomeo

Mlečani

Đirolamo Minoto, vođa Mlečana u Konstantinopolju
Koko, pomorski zapovednik
Braća Bokjardi
Trevizijano, pomorski zapovednik

Ostali

Džon Grant (poznat i kao Johan), inženjer
Farat, Ahmedova žena
Munir i Mustak, Ahmedova deca
Isak alhemičar
Urban, transilvanijski livac topova
Abdul-Matin, telohranitelj
Stanko, omiški gusar
Don Francisko de Toledo, kastiljanski vojnik
Jovan Dalmata, carski savetnik
Nadbiskup Leonard
Kardinal Isidor
Radu Drakula
Oštrooki
Ulvikul, mačka

Čitaocu…

Pad jednog grada retko se događa naglo kao pad Pompeje. Poput starca što se tetura pred provalijom, duga je padina koja ga do litice dovodi.

Godine 1453. taj grad je bio Konstantinopolj.

Blagosloven geografskim položajem kao međa Evrope i Azije i svih značajnih trgovačkih puteva na svetu, Konstantinopolj je procvetao, a sa njim i Vizantijsko carstvo, tako da je jedno vreme vladao nad dvema trećinama civilizovanog sveta.

Pa ipak, hiljadu godina ratova – državnih, građanskih, religijskih – oduzelo mu je na snazi. Drugi hrišćani su ga pljačkali. Velike sile, Mletačka i Đenova, kolonizovale su ga. Polovinom petnaestog veka, carstvo se pružalo tek nešto dalje od samog osiromašenog grada. Sada, na pragu propasti, braća hrišćani odlučuju da pošalju pomoć, ali po nezamislivoj ceni – grad se mora odreći svoje pravoslavne vere, ujediniti se sa katolicima i priznati papu.

Dok se narod buni, car nema izbora sem da se prikloni. Jer on prihvata ono što oni ne mogu.

Činjenicu da Turci dolaze.

Prorok je predvideo pad Konstantinopolja u džihadu. Pa ipak, osam vekova su se Alahove vojske kršile o neprobojne zidine grada. Čak je i Ejub, Muhamedov lični stegonoša, pao pre njih.

Zatim je jedan mladić podigao zastavu. Rešen da postane novi Aleksandar, novi Cezar, Mehmet, turski sultan, ima samo dvadeset i jednu godinu.

Starac se tetura pred provalijom... i moli se da se nije uzalud odrekao vere. Moli se za čudo.

PROLOG

6. april 1453.

Mi dolazimo, Grče.

Popni se na svoju najvišu kulu na tim veličanstvenim zidinama. Čuvale su te hiljadu godina. Odolele svakom našem napadu. Ispred njih, tamo gde su nekad stajala vaša polja i vinogradi, sada su rovovi i uporišta. Prazni, za sad. Očekuješ li u njima još jednu na propast osuđenu islamsku vojsku, sličnu svim mučenicima što su ranije dolazili ovde i podbacili?

Ne. Jer smo ovoga puta mi drugačiji. Sada nas je više. Ali nije samo to. Doneli smo nešto drugačije.

Zažmuri. Čućeš nas pre nego što nas ugledaš. Uvek dolazimo sa muzikom. Mi smo narod koji voli buku. I onaj potmuli topot, što počne na vrhu brda i sjuri se preko naših rovova, kroz utvaru vaših vinograda, pa se popne uz kamene zidove i zagolica vam stopala? To je bubanj zvani kos, divovski stomak diva koji ga udara. A onda još jedan... ne, nije jedini. Nije ih ni pedeset. Više. Oni dolaze uz pisku svirale, sedmotonsku sevru, po sedam za svaki bubanj.

Mehter, vojni orkestar, maršira vrhom brda, sunce svetluca na njihovim instrumentima obloženim srebrom dok se na njima njišu kićanke od brokata. Samo trepneš i zanemiš: njih hiljade je tu. Hiljade. A ti još i ne nose oružje.

Oni naoružani dolaze za njima.

Prva je rumelijska armija. Pre mnogo godina, kada si već bio isuviše slab da nas zaustaviš, zaobišli smo tvoje zidine i osvojili zemlje na severu. Njihovi narodi su sada naše vojske – Vlasi, Srbi, Bugari, Albanci. Žmirkaš pred svetlom, želiš da ne vidiš i nadaš se

da taj nejasni obris ne prikriva – ali prikriva! – hiljade koje naviru, konjanike praćene nebrojenom pešadijom.

Vojnici Rumelije prelaze brdo i okreću se ka severu, prema Zlatnom rogu. Kada prvi među njima stigne do vode, oni zastaju, okreću se i zauzimaju položaj. Četa za četom na vrhu brda, mravinjaka punog mrava. Mehter orkestri oglašavaju poslednje note, poslednje udarce. A onda se sve stiša.

No, samo na tren. Bubnjevi ponovo udaraju, čak glasnije, ako je to ikako moguće, a za njima silne trube. Jer anadolske su armije još veće. Možeš li da poveruješ? Da za svakom vojskom što pređe brdo još jedna sledi? Ka drugom moru, južno prema Mramornom, kreću se ratnici iz srca Turske. Spahije, vitezovi u oklopu od vrata do kolena, sa metalnim turbanima, zapovedaju svojim konjima pritiskom butina i progunđanim rečima, a ruke su im slobodne da uspravno drže svoja koplja, da visoko podignu svoje krive lukove. Naposletku, i oni prolaze, a za njima marširaju jaje, seljaci-vojnici koje su naoružali i za borbu osposobili gospodari koje prate, i nose svoja koplja, svoje velike štitove.

Kada se najzad ova živa sila spusti do obale, okreću ti lica i dele se u dve vrste. Muzika staje. Zastavica drhti na vetru. Konji zabacuju glave i frkću. Niko ne govori. Pa ipak, i dalje je ostalo prostora između rumelijske i anadolijske armije. Taj jaz te brine – jer znaš da ga uskoro neće biti.

U njemu će se sjatiti horda, u broju ista kao sve vojske pre nje. Nju ne najavljuje muzika. Oni vrište dok dolaze. Kuljaju nizbrdo i jure na sve strane ispred čela Anadolije i Rumelije. Oni ne marširaju. Nikada im niko nije pokazao kako. Jer oni su *bašibozuci*, neredovna vojska sakupljena sa poljana širom carstva i mahala gradova. Oni ne nose oklope, iako mnogi imaju štitove i svaki nosi oštricu. Neki dolaze u ime Božije – ali većina radi zlata. Tvog zlata, Grče. Rečeno im je da su u tvome gradu sami pločnici od zlata, i desetine hiljada njih neumorno hrli ka tvojim zidinama da do njega dođe. Kad sila njih pogine – a poginuće – nova sila će ih zameniti. I opet. I opet. Svaka hiljada ubiće nekoliko tvojih, sve dok ne dođe trenutak da oni obučeni i naoružani pređu preko mosta žrtvovanih tela da ubiju ono malo vas što ostane.

Horda trči. Viče, duž i popreko poređanih armija, i ne staje. Kada najzad stane, čak i oni zaćute. I ćute, čini mi se, satima. A jaz, on

i dalje stoji, zjapi tako da sada bezmalo želiš da se ispuni. Da se šuškanje, strašnije od svakog vriska, svrši. Da se sve ovo svrši.

Onda dolaze oni. Bez bubnjeva. Bez trube. Tiho koliko korak takvog mnoštva može biti.

Čuo si za ove ratnike. Hrišćani oteti u detinjstvu, od malih nogu obučeni u oklopu i u rukama Alaha, blagosloven bio. Verni su svojoj jedinici, svojim drugovima, svom sultanu. Marširaju u svojim ortama, stotinu muškaraca za stotinom.

Janičari su stigli.

Znaš šta se priča o njima, o borcima najboljim među najboljima koji su iznova i iznova rasturali vojske hrišćanske. Samo ubroji ono što je najskorije, na Kosovu polju i kod Varne. Mile niz brdo, pod visokim belim suknenim kapama na glavama, iza bronzanih štitova, isukanih handžara i oklopa što presijavaju svetlo sunca.

Okreću se ka tebi i pridružuju silini naše vojske u neprekinutom nizu od jednog blistavog mora do drugoga. Tišina, ponovo. Ali ne zadugo. Oni čekaju, kao i ti. Čekaju njega.

On stiže. Čak i među mnoštvom, teško ga je omašiti, tog visokog mladića na velikom belom konju. Pa ipak, ako ga i nisi prepoznao do tada, shvatićeš po onome što ga sledi. Dva jarbola. Tkanina što visi sa jednog je tako stara, zelena nekada, a sada pocrnela od starosti. Izgleda ti onakvom kakva i jeste – poderano parče tkanine.

Ali to je zastava što je nošena ispred samog Proroka, mir neka je s njim. Svestan si toga, jer se onog trenutka kada je zabodena u zemlju kroz masu proneo uzdah. A onda, i drugi jarbol zariva se u tlo i uzdasi se stapaju sa hiljadu zvončića. Poveratac njiše konjske repove što vise sa njegovog vrha.

Devet konjskih repova. Onako kako priliči sultanovom *tugu*.

Mehmet. Gospodar svih gospodara ovoga sveta. Kralj vernika i nevernika. Car istoka i zapada. Rumski sultan. Mnoge titule nosi, ali samo za jednom žudi. On će biti Fatih.

Osvajač.

Okreće se i posmatra sve koji su se okupili na ovom mestu da čine po volji njegovoj i Alahovoj. Onda se njegov pogled zaustavlja na tebi. Na kuli na kojoj stojiš. Podiže ruku i pušta je da padne. Janičari se razmiču i otkrivaju ono što si bezmalo zaboravio – kvadrat iskopane zemlje tebi tačno preko puta, u domašaju strele. Poslednji put kad si pogledao, tu je bila prazna rupa. Ali nebrojena vojska

odvukla ti je pažnju. Više nije prazna.

Sećaš li se kako sam rekao da donosimo nešto drugačije? I nije u pitanju samo ova nepregledna vojska. Nešto novo? Evo ga.

Top. Ne, nije top. To bi bilo kao da sami raj nazoveš 'mestom'. Ovaj top je čudovišan. I kako mu priliči, nosi ime čudovišta. Bazilisk. Veći top nikada niko nije izlio. Pet visokih janičara moglo bi da se pruži njegovom dužinom. Najveći među njima ne bi mogao rukama da obuhvati njegova broznana usta.

Diši, Grče! Imaš vremena. Proći će dani pre nego što će čudovište biti spremno da ispali đule veće od vinskog bureta. Ali kada počne, pucaće dok... dok se kula na kojoj stojiš ne pretvori u ruševinu.

Kada tako bude, ja ću doći.

Jer ja sam Turčin. Ja koračam bosim stopalima ratara, oklopljenim čizmama Anadolca. Silazim u besnom jurišu serdengeđdije koji žudi za smrću, i u odmerenom koraku janičara koji na stotine načina zna da je izbegne. Ja držim handžar, kosu i koplje, moji prsti potežu strele i otpuštaju. Ja držim užarenu šibicu da je bacim u grotlo čudovišta i nateram ga da bljuje pakao.

Ja sam Turčin. Mene ima stotine hiljada. I došao sam da osvojim tvoj grad.